
E-УПРАВА И ЦАРИНСКИ УПРАВНИ ПОСТУПАК

УДК 35.077.3:004.738.5

Оригинални научни рад

Драган Прља

Сажетак

Циљ овог рада је да осветли основне појмове и актуелне проблеме и решења везаних за концепт електронске јавне управе, и посебно – царинског управног поступка. Савремена јавна управа и њена будућност су незамисливи без пројектовања и примене начела електронске јавне управе, јер се тако драстично смањују економски трошкови, бирократска нефлексибилност, корупција, а побољшавају ефикасно управљање кадровима и квалитет јавне управе. Аутор креће од дефинисања појма електронске јавне управе од стране релевантних међународних организација и надржавних творевина као “великих управних система” као што су Светска банка, Уједињене нације, Европска Унија. Посебно акцентује важност посматрања електронске јавне управе као целине на три нивоа: однос управе и грађана, односу управе и компанија, и однос на линији управа-управа, као и реализација четири фазе доступности услуга електронске управе: пружање информација да би се покренула процедура, преузимање формулара, електронска предаја формулара и електронско доношење и достављање одлуке/решења кориснику. Аутор потом пружа одличан преглед законских и стратегијских решења у ЕУ и појединим земљама као што су Аустрија, Италија, Хрватска и Србија, пре него што је пружио финалну анализу електронског царинског управног поступка.

Кључне речи: јавна управа, електронска јавна управа, електронски царински управни поступак, сервис електронске управе, правни оквир електронске управе.

* Центар за слободне изборе и демократију (ЦесИД) из Београда. Електронска адреса: bojan.klacar@cesid.rs

Појам електронске управе

Модернизација и реформа административног апарата последица је употребе информационих и комуникационих технологија, интернета, персоналних компјутера, мобилних телефона, дигиталне телевизије итд. Доступност информација на даљину и пружања јавних услуга (издавање разних врста дозвола, докумената, пријава итд.) онлајн путем омогућава „отварање“ управе према грађанима и омогућава нови вид квалитета јавних услуга. Такав вид комуникације управе са грађанима омогућава низ нових облика учешћа грађана у демократском процесу и процесу доношења одлука. Ови потенцијали нових информационих технологија омогућили су многим владама да развију концепт електронске управе (е-управе). Већина влада данас у свету дистрибуира информације путем веб страна, изграђују своје дигиталне базе података и пружају неки вид услуга онлајн путем.¹⁾ Огромне уштеде, које омогућаје увођење електронске управе у земљама Европске уније од чак 50 милијарди евра на годишњем нивоу, као и повећање конкурентности земаља Европске уније развојем електронске управе, условили су да она постане један од важних приоритета у плановима развоја Европске уније.²⁾

Једна од дефиниција електронске управе јесте да је она процес трансформације јавног сектора, његових унутрашњих и спољних односа уз помоћ нових информационих технологија, како би се унапредила одговорност владе, повећала ефикасност, смањили трошкови, обезбедило учешће грађана у контроли и унапређењу рада управе.

Светска банка дефинише електронску управу као употребу информационе технологије (као што су компјутерске мреже, Интернет, мобилне компјутерске мреже) од стране владиних агенција с циљем промене односа са грађанима, компанијама и другим деловима владе. Те технологије служе за постизање: боље

1 John Morison, *E-Government: a new architecture of government and a new challenge for learning and teaching public law* (www.unizar.es/DERECHO/FYD/lefis/documentos/JMfinaldraft.pdf, приступљено 20.05.2014)

2 Commission of the European Communities, *I2010 eGovernment Action Plan: Accelerating eGovernment in Europe for the Benefit of All*, Brussels, 25.04.2006 COM(2006) 173 final.

испоруке владиних услуга грађанима, унапређења интеракције са бизнис компанијама и индустријом, боље доступности информација грађанима или ефикасније управљање владом. Успостављање електронске управе резултира: мањом корупцијом, повећањем транспарентности, већим квалитетом владиних услуга, повећаним приходима и смањењем трошкова. Традиционално су се услуге владе грађанима и компанијама вршиле у владиним канцеларијама. Употребом информационих и комуникационих технологија услуге се приближавају корисницима, могу се користити од куће, из канцеларије, путем информационих киоска у јавним установама или владиним канцеларијама. Аналогно са електронском трговином (е-трговина), која омогућава компанијама да ефикасније врше трансакције међусобно (B2B) или са купцима (B2C), електронска управа има за циљ да омогући лакшу, јефтинију, транспарентнију интеракцију између владе и грађана (G2C), владе и компанија (G2B), самих владиних агенција (G2G).³⁾

Уједињене нације дефинишу електронску управу као капацитет и вољу јавног сектора да развије употребу информационо-комуникационих технологија с циљем унапређења пружања услуга грађанима.⁴⁾

У оквиру Европске уније електронска управа се дефинише као употреба информационо-комуникационих технологија, а нарочито Интернета као инструмената за постизање боље управе. У Европској унији се сматра да електронска управа треба да буде више заснована на знању, окренута корисницима, дистрибуирана и умрежена, а да у својој суштини представља модернизацију и реформу јавне управе и стварање информационог друштва. Електронска управа је сегмент реформе јавног сектора. У плановима развоја Европске уније за наредних десет година електронска управа заузима значајно место као алат за стварање боље управе, у најширем смислу, како би се модернизовале институције и процеси и створило адекватно окружење и људски ресурси у јавној упра-

3 World Bank, *Definition of E-Government*, (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTINFORMATIONANDCOMMUNICATIONANDTECHNOLOGIES/EXTGOVERNMENT/0,,contentMDK:20507153~menuPK:702592~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:702586,00.html>, приступљено 20.05.2014)

4 UN Department of Economic and Social Affairs, Division for Public Administration and Development Management, *UN Global E-government Readiness Report 2005 – From E-government to E-inclusion*, New York 2005, p. 13.

ви, како би се постигла боља управа и увећало јавно добро. Јавним добром се сматра вредност створена од стране управе пружањем услуга, доношењем закона и прописа и другим активностима. Један од важних изазова електронске управе је хармонизација прописа у овој области како би се омогућило прекогранично пружање услуга, одговарајући ниво безбедности, заштита приватности итд.

Директне користи које се остварују увођењем електронске управе јесу смањење трошкова у управи и јавним пословима, значајне уштеде у подручјима као што су јавне набавке, прикупљање пореза и царинске операције, уз бољи и непрекидан контакт са грађанима, посебно онима који живе у удаљеним и мање насељеним подручјима.

Индиректне користи нису мање важне и укључују већу транспарентност и одговорност у јавном одлучивању, што је моћно средство у борби против корупције, за јачање демократије и стимулација локалних е-култура.

Према неким нашим ауторима, електронска управа „представља коришћење погодности информационо-комуникационих технологија, пре свега Интернета у циљу интегрисане доступности информација и услуга грађанима и бизнису, али и другим корисницима од стране администрације.“⁵⁾

Електронска управа се може дефинисати и као употреба технологије у циљу повећања доступности пружања владиних услуга у корист грађана, бизнис партнера и запослених.⁶⁾ Међутим, у суштинском смислу електронска управа се никако не може свести на само пружање услуга грађанима или бизнис партнерима већ је она концепт који подразумева реорганизацију целог владиног апарата у циљу остварења нових форми управљања.

Успостављањем електронске управе постижу се следећи циљеви: смањују се трошкови и постиже брже и квалитетније пружање услуга, поспешује се економски развој (ствара се много боља клима за функционисање компанија), повећава се транспарентност и одговорност у функционисању владе, унапређује се пружање услуга (смањује се бирократија и повећава квалитет и брзина пружања услуга), побољшава се јавна управа (већа ефи-

5 Predrag Dimitrijević, *Pravo informacione tehnologije*, SVEN, Niš 2010, str. 225.

6 Monica Palmirani, Michele Martoni, Sergio Niger, *E-learning Legal Content*, (<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.100.7719>, приступљено 20.05.2014)

касност администрације, контрола трошкова, управљање људским ресурсима итд.), олакшава се стварање информационог друштва (у другим секторима као што је образовање).⁷⁾

Електронска управа се може представити и као целина која обухвата три врсте односа:

1. Управе и грађана (G2C) – омогућава грађанима директно приступање владиним информацијама и сервисима са било ког места употребом различитих канала комуникације;

2. Управе и компанија (G2B) – омогућава интеракцију између владе и приватног сектора онлајн путем. Тако се смањује и упрошћава процес регулације и постиже већа конкурентност компанија;

3. Управе и саме управе (G2G) – ефикасно пружање услуга зависи од различитих делова владе и од подељених надлежности, па је ултимативни циљ електронске управе једна тачка приступа влади, што захтева сарадњу различитих делова владе и са њима повезаних агенција, заједничко коришћење база података и ресурса ради повећања ефикасности и ефективности.⁸⁾

Развој информационог друштва доводи до значајних промена у погледу очекивања грађана, структуре организација, културе и радних процеса.

Ефикасност саме електронске управе се унапређује захваљујући развоју информативних и комуникационих технологија које омогућавају боље процесирање и рад државне администрације. Интернет-базиране апликације омогућавају уштеде код прикупљања и испоручивања података, што представља предност при информисању и комуницирању са корисницима. Значајно побољшање ефикасности у будућности биће омогућено разменом информација у оквиру и између појединих база података.

Електронска управа подразумева употребу великог броја нових технологија у њеном раду, укључујући и најсофистицираније као што су експертни правни системи и аутоматско доношење одлука.

7 World Bank, *E-government Guideline*, (<http://researchguides.worldbankimflib.org/e-government>, приступљено 20.05.2014)

8 World Bank, *E-government Guideline*, (<http://researchguides.worldbankimflib.org/e-government>, приступљено 20.05.2014)

Сервиси електронске управе

Развој онлајн јавних услуга, односно електронске управе у Европској унији у порасту је од око 27% од 2001. до 2004. године. Те услуге се у знатно већем проценту пружају компанијама у односу на проценат услуга који се пружа грађанима. Може се констатовати да је испорука онлајн софистицираних јавних услуга у Европској унији, глобално гледано, прешла проценат од 65% још 2004. године.⁹⁾

Доступност јавних услуга онлајн у Европској унији посматра се кроз реализацију четири фазе доступности:

1. Доступност информација – информације неопходне да би се започела процедура;
2. Интеракција у једном правцу – преко веб-странице се могу преузети формулари;
3. Интеракција у оба правца – преко веб-странице подношење попуњених формулара уз аутентификацију; и
4. Потпуни електронски поступак – преко веб-странице потпуно пружање услуге укључујући одлучивање и достављање одлуке.

У плановима развоја и централне и локалне електронске управе треба предвидети као приоритет 20 сервиса (12 за грађане и осам за привреднике) које је дефинисала и Европска унија:

Сервиси намењени грађанима

1. Пријава пореза,
2. Помоћ у тражењу посла,
3. Социјална помоћ (за незапослене, додаци за породице, медицинска нега, студентски кредити и стипендије),

⁹⁾ European Commission Directorate General for Information Society and Media, Online Availability of Public Services: How is Europe Progressing ? We Based Survey on Electronic Public Services Report of the Fifth Measurement, October 2004 – March 2005, p. 45.

4. Лична документа (пасош, лична карта и возачка дозвола),
5. Регистрација аутомобила (нових и коришћених),
6. Добијање грађевинске дозволе,
7. Пријаве полицији (нпр.: крађе и сл.),
8. Јавне библиотеке (увид у каталог, претраживање),
9. Изводи из матичних књига (рођени, венчани, умрли, држављанство, пребивалиште итд.),
10. Пријава и упис у области образовања,
11. Пријава промене адресе, и
12. Здравствени сервиси (савети, заказивање прегледа и сл.).

Наравно да се са наведених 12 врста услуга не окончава укупан списак услуга које се пружају грађанима у оквиру електронске управе. Набројане услуге су најкарактеристичније и представљају основ за увођење електронске управе, а укупан број услуга које се пружају грађанима, а које електронска управа обухвата, заправо се поклапа и проистиче из укупности надлежности централних и локалних органа управе.

Сервиси намењени компанијама

Осам најважнијих сервиса који су намењени привредним субјектима јесу:

1. Социјални доприноси за запослене,
2. Порез на добит предузећа: пореска пријава, обавештење,
3. Порез на додату вредност (ПДВ): пореска пријава, обавештење,
4. Регистрација новог предузећа,
5. Подношење података канцеларијама које се баве статистиком,

6. Царинске декларације,
7. Дозволе у вези са животном средином (укључујући и извештавање), и
8. Јавна набавка.

Сервиси намењени јавним службеницима

Један од највећих изазова реализације концепта електронске управе јесте повезивање делова управе како би се успоставио проток информација између различитих министарстава и одговорних институција. Препреке остваривању тог циља обично су правне природе, а не техничке природе.¹⁰

Сервиси електронске управе намењени јавним службеницима обухватају све оне информације и базе података које су неопходне за свакодневни рад јавних службеника и све оне информације и базе података које им повремено могу затребати.

Једна од важних препрека остварењу циља електронске управе јесте и одговарајући програм оспособљавања јавних службеника. Чињеница је да побољшање услуга директно зависи од степена образовања и оспособљености јавних службеника. Њихова оспособљеност, поред класичних начина, мора се вршити и учењем на даљину, односно кроз програме електронског учења (е-учење) у склопу концепта „доживотног учења“.¹¹ Програми е-учења и оспособљавања јавних службеника за обављање послова у оквиру електронске управе морају бити пажљиво планирани и изведени. Нарочито је важно осмишљавање мотивације јавних службеника за учешће у том процесу. Програми е-учења могу бити посвећени проблематици електронског потписа, безбедности података, слободном приступу информацијама итд.

10 Philip Leith, *Legal Issues in E-government*, (<http://www.lri.jur.uva.nl/~winkels/eGov2002/Leith.pdf>, приступљено 20.05.2014)

11 Monica Palmirani, Michele Martoni, Sergio Niger, *E-learning Legal Content*, op. cit.

Имплементација сервиса електронске управе

Чак и за најједноставнији управни поступак, на пример промену адресе становања, потребно је да се остваре сви законски и технолошки предуслови. Прво, потребно је да сваки грађанин може са апсолутном сигурношћу да буде позитивно идентификован од стране система. Потребно је свим грађанима издати нове личне карте са паметним чипом (СМАРТ), или на други начин осигурати примену електронског потписа. Друго, потребно је остварити безбедну електронску комуникацију између корисника и система, без обзира на то да ли је корисник на неком јавном електронском киоску, или у канцеларији, или код куће на свом личном рачунару. Треће, уколико се за управни поступак плаћа надокнада, потребно је имати већ установљен и разрађен банкарски систем за безготовинско електронско плаћање. За успешну имплементацију електронске управе неопходно је реализовати:

- Електронски регистар грађана
- Електронски регистар привредних субјеката
- Посреднички софтвер за истовремени приступ разнородним базама података (middleware)
- Речник података информационог система
- Систем за административно пословање
- Електронски катастар непокретности
- Електронски регистар просторних јединица
- Електронски систем за пружање социјалне заштите
- Електронски систем за пружање инвалидско-борачке заштите
- Електронски систем за бригу о деци и породици
- Статистички информациони систем
- Електронски регистар матичних књига рођених, венчаних и умрлих
- Електронски бирачки списак
- Информациони систем правосудних органа

- Електронски систем државног трезора
- Централни регистар сертификационих тела за издавање електронских потписа
- Централни систем за кадровско пословање
- Општински системи пословања (различити системи у већем броју општина)
- Електронски регистар невладиних организација
- Заједничка мрежна инфраструктура републичких органа
- Систем заштите заједничке мреже републичких органа
- Интернет приступ за државне органе
- Развој јединственог изгледа и система навигације Интернет презентација државних органа (common look and feel).

Након успешне имплементације свих сегмената електронске управе грађанин ће и даље долазити на шалтер МУП-а, али му сада сем личне карте ништа више неће бити потребно. Радник МУП-а ће преко информационог система тренутно добити извод из матичне књиге рођених, извод из књиге држављана и податке из базе података грађана. Такође, на лицу места ће се дигиталним фотоапаратом снимити портрет грађанина, а његов потпис и отисак прста ће се такође дигитализовати и додати у базу података. При наредном доласку у МУП, ради продужетка или вађења неког другог документа, база података ће већ садржати фотографију, потпис и отисак прста.

Правни оквир електронске управе у европским земљама

У предлогу Устава Европске уније постојао је правни концепт права на добру управу, што се већ утврђује и у појединим националним уставима (нпр. Финска). Термин „добра управа“ подразумева постизање ефикасности бирократије, односно оптимизовање рада управе на начин да се сачувају права грађана. Добра

управа данас функционише преко умрежених правних база података, односно аутоматизоване администрације, што представља суштину електронске управе.¹²⁾

Циљеви реализације политике електронске управе Европске уније у склопу Акционог плана е-Европа 2002, е-Европа 2005, е-управа и 2010, е-управа 2015 јесу да се развију модерне јавне услуге и динамичко окружење за електронско пословање. Основни индикатори реализације овог плана били су: приступ и коришћење Интернета од стране грађана, приступ и коришћење информационих и комуникационих технологија од стране компанија, трошкови Интернет приступа, е-управа, е-учење, е-здравство, е-пословање. Главни индикатор за електронску управу био је проценат основних јавних услуга доступних онлајн, а потом број основних јавних услуга доступних онлајн у потпуности. Истраживањем је било обухваћено посматрање 20 основних услуга јавног сервиса у 28 европских земаља: услуге које се пружају грађанима (уплата пореза, тражење посла, социјална давања, лични документи, регистрација кола, дозволе за градњу, полицијске пријаве, јавне библиотеке, изводи из матичних књига, више образовање, промена пребивалишта и боравишта и здравствене услуге), услуге које се пружају компанијама (социјална давања за запослене, порези, извозне декларације, регистрација нових компанија, попуњавање и слање статистичких података, царинске декларације, дозволе везане за човекову околину и јавне набавке).¹³⁾

Највећи број европских земаља још није донео посебне законе о електронској управи већ је донео појединачне законе којима се регулишу одређена питања везана за електронску управу. Ти закони су: закон о телекомуникацијама, закон о електронском потпису, закон о слободном приступу информацијама, закон о заштити личних података, закон о заштити потрошача итд. Приликом израде стратегије изградње електронске управе неопходно је одредити институцију унутар владе која ће бити одговорна за имплементацију, њене надлежности, као и процедуру за писање и усвајање докумената и правних прописа који ће регулисати питања

12 Ahti Saarenpää, *E-government - Good Government: An impossible equation?*, (www.unizar.es/derec-ho/fyd/lefis/documentos/albaralop.pdf, приступљено 20. 05. 2014)

13 European Commission Directorate General for Information Society and Media, *Online Availability of Public Services: How is Europe Progressing? We Based Survey on Electronic Public Services Report of the Fifth Measurement October 2004 – March 2005*, p. 6.

електронске трговине, заштите права интелектуалне својине итд. Могућности коришћења отвореног кода такође могу бити обухваћене таквим прописима.¹⁴⁾

Основни принцип правног регулисања електронске управе јесте давање једнаких шанси за све који учествују у процесу електронске управе, и давање једнаких могућности свим члановима друштва да учествују у развоју електронске управе без обзира на њихов друштвени статус, место пребивалишта, старост и сл. Такође се мора омогућити невладиним организацијама и правним лицима да равноправно учествују у процесу изградње електронске управе и информационог друштва. Правним прописима се мора прецизирати које функције појединих институција обухвата електронска управа, са тачно наведеним надлежностима, правима и обавезама и принципима стратешког планирања.

Неки од принципа правног регулисања електронске управе јесу:

- признање основних права и слобода у сајбер простору (приступ Интернету, електронске информације и знање),
- минимално регулисање (општи принцип регулисања електронске управе),
- технолошка неутралност (равноправан третман свих комуникационих канала између владе и друштва),
- универзални приступ и рационални трошкови (приступ из пошта, библиотека, школа итд.),
- релевантност за све групе корисника (G2C, G2B, G2G, мањине, старија лица, особе са посебним потребама итд.),
- транспарентност и приступ информацијама (лака доступност информацијама), и
- повећавање улоге саморегулације и корегулације (садржај, одговорност оператера, процедуре, заштита потрошача, електронски медији и сл.).

14 Rimantas Petrauskas, Mindaugas Kiškis, *Teaching on E-government: aspects of legal environment*, (www.unizar.es/derecho/fyd/lefis/documentos/e-gov_straipsnis3.pdf, приступљено 20.05.2014)

Нужан предуслов остварења електронске владе је реформа националног правног система. Да би активности владе на успостављању електронске управе биле правно регулисане и у оквиру устава, закона и прописа неопходно је да буде усвојена правна регулатива која регулише питања електронског потписа, електронске документације, електронске комуникације између владиних институција и грађана, заштите података и сигурности података, као и друга питања везана за електронску управу.

Европска унија је у протеклих петнаестак година донела велики број правних аката који регулишу област електронске управе.

У области заштите података и приватности донета је 24. октобра 1995. године Директива 95/46/ЕС о заштити појединаца у односу на обраду личних података и у односу на слободан проток таквих података. Директива 97/66/ЕС, донета 15. децембра 1997. године, регулише обраду личних података и заштиту приватности у сектору телекомуникација.

У области електронске трговине донета је 8. јуна 2000. године Директива 2000/31/ЕС која регулише поједине правне аспекте услуга информационог друштва, посебно у области електронске трговине.

У области електронских комуникација донета је 7. марта 2002. године Директива 2002/21/ЕС која представља основни регулативни оквир за мреже и услуге у области електронских комуникација. Истога дана донете су, у тој области, и Директива 2002/19/ЕЦ, која регулише приступ и међусобну повезаност електронских комуникационих мрежа, Директива 2002/20/ЕС, која регулише област ауторизације електронских комуникационих мрежа и Директива 2002/22/ЕС, која регулише универзалне услуге и права корисника електронских мрежа и услуга. Директива 2002/58/ЕС, донета 12. јула 2002. године, односи се на обраду личних података и заштиту приватности у сектору електронских комуникација.

У области електронског потписа у Европској унији је још 13. децембра 1999. године донета Директива 1999/93/ЕС којом се даје правни оквир за регулисање питања електронског потписа.

У области електронских јавних набавки у Европској унији су донета 31. марта 2004. године две важна правна документа:

Директива 2004/17/ЕС која се односи на координирање процедура јавних набавки у области вода, енергије, транспорта и поштанских услуга и Директива 2004/18/ЕС у области доделе уговора о јавним радовима, услугама.

У области употребе информација насталих у јавном сектору донета је 17. новембра 2003. године Директива 2003/98/ЕС која регулише област поновне употребе информација насталих у јавном сектору.

Правни документи Европске уније који представљају оквире регулативе електронске управе у земљама Европске уније имплементирани су кроз национална законодавства земаља Европске уније.

Европска унија у свим својим стратешким документима даје изузетан значај стварању предуслова за електронску управу. Велики број програма који су у току, или ће бити у току до 2015. године обухватају унапређење електронске управе: Modinis,¹⁵⁾ eTEN,¹⁶⁾ IDABC¹⁷⁾ и CIP.¹⁸⁾ Сви ти програми су у функцији управљања и имплементације „Акционог плана е-управе и2010 – убрзање е-управе у Европи у корист свих“.

Нужан предуслов остварења електронске управе на нивоу Европске уније свакако је реформа националних правних система и постојање јасних националних стратегија и акционих планова електронске управе. Неке од земаља Европске уније, као што су Аустрија, Велика Британија, Ирска, Финска, Италија, Норвешка и Данска, изразито су напредовале у развијању електронске управе и побољшању услуга које пружају грађанима и привреди.

Промене и иновације у јавним управама земаља чланица Европске уније без сумње су кључне за глобалну конкурентност Европске уније, а електронска управа је главно средство за остварење тог циља. У неким земљама Европске уније развој електронске управе је прилично одмакао, па се, рецимо, само у Данској захваљујући електронској управи остварују уштеде од око 200 ми-

15 <http://www.welcomeurope.com/european-funds/modinis-177+77.html>, приступљено 20. 05. 2014.

16 <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eten-programme/>, приступљено 20. 05. 2014.

17 <http://ec.europa.eu/idabc/>, приступљено 20.05.2014.

18 http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm, приступљено 20.05.2014.

лиона евра (150 милиона у оквиру услуга које се пружају грађанима и 50 милиона у оквиру услуга које се пружају компанијама).

Аустрија је Закон о електронској управи донела 27. фебруара 2004. године, а ступио је на снагу 1. марта 2004. године.¹⁹⁾ Овај закон обавезао је органе управе да у потпуности пређу на електронске трансакције и електронско пружање услуга до 1. јануара 2008. године.²⁰⁾

Аустријски закон о електронској управи подељен је на седам делова: циљ и сврха закона, идентификација и аутентификација у електронским комуникацијама са јавним установама, употреба личних идентификационих карти у приватном сектору, електронска потврда података, посебности електронског управљања подацима, казнене одредбе и прелазне и завршне одредбе.

Основни циљ аустријског закона о електронској управи јесте да унапреди правну релевантност електронских комуникација са јавним установама, да потпуно прецизно одређује министарства и органе који треба да изврше имплементацију овог закона.

Аустрија је донела Уставни закон о приступу информацијама још 1988. године, а у области заштите података донела је 2000. године Закон о заштити података усклађен са Директивом ЕУ о заштити података из 1995. године. Закон о електронској трговини Аустрија је донела 2002. године у складу са Директивом ЕУ о електронској трговини из 2000. године. Закон о телекомуникацијама донела је 2003. године. Закон о електронском потпису донет је 1999. године у складу са Директивом ЕУ о електронском потпису из 1999. године. Закон о јавним набавкама донет је 2006. године и у потпуности је усклађен са свим директивама ЕУ у вези са електронским јавним набавкама. Закон о коришћењу јавних информација донет је 2005. године у складу са Директивом ЕУ о коришћењу информација јавног сектора из 2003. године.

На предлог италијанског Министарства за иновације и технологију, Парламент Италије је 7. марта 2005. године²¹⁾ донео Закон о електронској управи. Циљ доношења тог закона био је да створи оквир за развој електронске управе. Закон садржи низ пра-

19 Аустријски закон о е-управи објављен је у аустријском Службеном листу бр. 10 из 2004.

20 The Austrian E-Government Act.

21 Закон о електронској управи објављен је у италијанском Службеном листу 16. маја 2005.

вила, обавеза, препорука и циљева у вези са употребом информационо-комуникационих технологија у јавном сектору. Закон обавезује јавну праву да међусобно дели релевантне информације у електронском смислу, одређује минимални број Интернета, обавезује управу на прихватање услуга које се морају пружати грађанима и компанијама преко електронског плаћања од 1. јануара 2006. године, употребу електронске идентификационе карте у коришћењу онлајн услуга јавне управе од 1. јануара 2007. године. Један од циљева тог закона је да створи „управу без папира“. Законом о електронској управи утврђује се обавеза стварања „информационог аутопута“ управе, односно мреже различитих локалних, регионалних и централних мрежа као и мреже 540 канцеларија Владе Италије у иностранству, која ће, на пример, убрзати гласање италијанских грађана у иностранству и стварање конзуларног регистра. Италијански Закон о електронској управи представља „устав“ за дигитални свет, који успоставља права и обавезе и утврђује основне принципе. Нова права која се гарантују грађанима и компанијама јесу: право на употребу технологије (право на употребу модерне технологије значи да ниједан орган управе неће смети да захтева од грађанина или компаније да дође у канцеларију да би добио информацију или потписао папирни захтев или папирни документ), право на приступ и слање дигиталног документа (све канцеларије органа управе морају да се организују тако да омогуће грађанима и компанијама да употребом модерних технологија приступају дигиталним документима на транспарентан и безбедан начин), право на све врсте плаћања електронским путем (од 1. јануара 2005. године плаћања органима управе могу се извршити електронским путем уз искључење плаћања кешом, искључење одласка у пошту и банку), право на кореспонденцију са јавним сектором путем електронске поште (слање и примање докумената онлајн путем имаће пуну правну снагу), право на квалитетну услугу јавне управе (органи управе морају организовати пружање услуга тако да се њихов квалитет може редовно контролисати), право на учешће у демократским процесима (остваривање политичких права путем нових технологија) и право на проналажење валидних онлајн форми (форме за све бирократске процедуре морају бити доступне у електронском облику).

Закон о електронској управи Италије предвиђа као алате за остваривање предвиђених права: сертификовану електронску пошту, дигитални потпис (много више сигурности од ручног

потписа), електронске документе (са истом правном снагом као и папирни документи, а Закон обавезује све органе управе да стварају електронске документе служећи се електронским протоколом и електронским попуњавањем), веб-сајт (утврђују се прецизне карактеристике и садржај), електронске карте (електронска идентификациона карта и национална услужна карта).

Италијанска влада је израчунала да ће преласком на електронску управу остварити значајне уштеде. Само на издавању дозвола уштедеће се годишње 400 милиона евра, а слањем електронске поште уместо класичне поште око 350 милиона еура.²²⁾

У области слободног приступа информацијама Италија је још 1990. године донела Закон о административним процедурама и приступу административним документима. Тим законом формиран је И Комитет за приступ административним документима.

У области заштите података Италија је донела 30. јуна 2003. године Закон о заштити докумената, који је у потпуности имплементирао Директиву о заштити података ЕУ из 1995. и Директиву о приватности и електронској комуникацији ЕУ из 2002. године. У области електронске трговине донела је Уредбу о електронској трговини 9. априла 2003, која је имплементирала Директиву ЕУ из 2000. године. У области електронске комуникације донела је Уредбу о електронским комуникацијама 31. јула 2003. године. У области електронског потписа Италија је била једна од првих земаља која, је 15. марта 1997. године, донела Закон о електронском потпису. У области електронских јавних набавки донела је 12. априла 2006. године Закон о јавним набавкама, који је имплементирао Директиве ЕУ из 2004. године. У области коришћења информација јавног сектора донела је 24. јануара 2006. Уредбу која је имплементирала Директиву ЕУ о коришћењу информација јавног сектора из 2003. године.²³⁾

Хрватска је у својој Стратегији развоја јавне управе за период од 2015. године до 2020. године предвидела употребу информационо комуникационе технологије и у управним поступцима. Нови Закон о општем управном поступку донео је Хрватски сабор 2009. године и он је ступио на снагу 2010. године. Овај правни пропис ствара предуслове за реализацију електронских управних

22 E-government Code.

23 *E-Government Factsheet - Italy - Legal Framework*, (<http://www.epractice.eu/en/factsheets/>, приступљено 20.05.2014)

поступака, па и електронског царинског управног поступка тако што предвиђа покретање поступка електронским путем (чл. 41.), доказивање исправама у електронском облику (чл. 60.), достављање поднесака у облику електронске исправе (чл. 71. и чл. 83. чл. 94.), обавештавање странака електронским путем (чл. 83.), и издавање потврда у електронском облику о чињеницама о којима се воде службене евиденције.²⁴⁾

Правни оквир електронске управе у Србији

У Србији је 2008. године усвојена Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године,²⁵⁾ а 2010. године су усвојене Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године²⁶⁾ и Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији од 2010 до 2020 године.²⁷⁾ Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији усвојена је 2014. г. Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2015-2018. године и акциони план за спровођење стратегије за период 2015-2016. године усвојена је у новембру 2015. године.²⁸⁾ Поред ових стратегија усвојен је и низ законских и подзаконских текстова који представљају предуслов функционисања електронске управе.

Стратегија развоја информационог друштва Републике Србије предвиђа да реформа и модернизација државне управе заснована на широкој употреби информационо-комуникационе технологије (ИКТ) представља један од кључних елемената свеукупне

24 Frane Staničić i Marko Jurić, Pravni okvir za implementaciju informacijsko-komunikacionih tehnologija u hrvatsko upravno postupno pravo, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5/2015, 636-639.

25 Стратегија развоја електронске управе у републици Србији за период од 2009. до 2013. године, (<http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html>, приступљено 12. 05. 2014)

26 *Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020.г.*, „Сл. гласник РС”, бр. 51/2010, (<http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html>, приступљено 12. 05. 2014)

27 Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији, „Сл. гласник РС”, бр. 44/2010.

28 Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2015-2018. године и акциони план за спровођење стратегије за период 2015-2016, (<http://www.euprava.gov.rs>, приступљено 7. март 2016)

транзиције Републике Србије у модерно информационо друштво. Модернизација државне управе представља корениту промену традиционалног начина на који се обављају административни процеси у оквиру државе. На тај начин, електронска управа обезбеђује ефикасније, транспарентније и одговорније јавне службе које су прилагођене потребама грађана и привреде.²⁹⁾ Циљ Стратегије развоја информационог друштва Републике Србије, између осталих, јесте и доношење Закона о електронској управи, којим ће се регулисати правна питања која се односе на електронске јавне услуге и широку употребу ИКТ у јавном сектору.

Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији, коју је усвојила Влада Републике Србије 2014. године, представља темељ за све активности којима је циљ реформа државне управе и локалне самоуправе. Као један од циљева реформе државне управе наведена је и изградња државне управе усмерене ка грађанима, која је способна да грађанима и приватном сектору пружи висок квалитет услуга уз разумне трошкове. Циљ модернизације државне управе, према Стратегији, јесте да се увођењем информационих технологија у рад државних органа како на централном, тако и на локалном нивоу обезбеди грађанима могућност да утичу на јавни живот. Информационе и комуникационе технологије у том сегменту омогућавају грађанима електронску доступност најразличитијих сервиса, и то на принципу пуне транспарентности, а такође омогућава грађанима да јавно искажу свој став у вези са функционисањем државне управе и обављањем јавних послова.

Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године утврђивала је начела која су омогућила остваривање електронске управе: начело коришћења расположивих података по службеној дужности, начело јединственог шалтера, начело доступности јавних података у електронској форми, начело доступности електронских услуга, начело незанемаривања класичног облика пружања услуга, начело примене информационо-комуникационих технологија у новим услугама, начело избегавања технолошке зависности, начело информационе безбедности и начело кадровске оспособљености. Један од приоритета Стратегије развоја електронске управе јесте стварање централног портала електронске управе који ће омогућити пружање заједничких услуга грађанима и предузећима. Уз Стратегију развоја електронске управе у Републици Србији у периоду од 2009.

²⁹⁾ Стратегија развоја информационог друштва Републике Србије, *op. cit*

до 2013. године приложен је и Акциони план активности који, између осталог, предвиђа: доношење подзаконских аката на основу Закона о електронском документу, израду Нацрта закона о општем управном поступку којим би се обухватила употреба електронских докумената, Нацрта закона о архивској грађи и архивској служби, Нацрта закона о информационој безбедности, измену прописа о канцеларијском пословању и других подзаконских аката који би омогућили потпуну употребу електронских докумената итд.³⁰⁾

Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2015-2018. године и акциони план за спровођење стратегије за период 2015-2016. Ова Стратегија дефинише кораке за развој националног Портала еУправа (функционалност и сервиси који ће на њему бити имплементирани) који је јединствена тачка приступа и магистрала за комуникацију са осталим порталима и системима државних органа који тренутно пружају електронске сервисе као што су портал еПорези, интернет презентације Агенције за привредне регистре, Управе царина, који ће омогућити грађанима, привредним и свим друштвеним субјектима коришћење јавне услуге у што већој мери посредством интернета. Стратегија одређује и надлежност органа који ће се старати о имплементацији електронске управе у републици Србији. Дирекција за електронску управу као орган у саставу Министарства државне управе и локалне самоуправе надлежна је за стандардизацију у области информационо-комуникационих технологија и коришћења интернета у раду јавне управе и задужена да координира повезивање информационих система органа државне управе, органа аутономне покрајине, јединица локалне самоуправе и јавних служби кроз развој националног Портала еУправа и представља централно тело за координацију развоја електронске управе.

Стратешки документи имају велики значај за одређивања правца развоја електронске управе, али су за стварање правног оквира електронске управе најзначајнији законски прописи, а један број тих прописа већ је донет, док се доношење нових очекује у наредном периоду.

Закон о електронском потпису донет је 2004. године³¹⁾ и њиме се уређује употреба електронског потписа у правним пословима и другим правним радњама, као и права, обавезе и од-

30 Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године, *op. cit.*

31 *Закон о електронском потпису*, „Службени гласник РС“, бр. 135/04.

говорности у вези са електронским сертификатима, ако посебним законима није друкчије одређено. Подзаконска акта за спровођење Закона о електронском потпису чине: Правилник о евиденцији сертификационих тела, Правилник о Регистру сертификационих тела за издавање квалификованих електронских сертификата у Републици Србији, Правилник о техничко-технолошким поступцима за формирање квалификованог електронског потписа и критеријумима које треба да испуне средства за формирање квалификованог електронског потписа и Правилник о ближим условима за издавање квалификованих електронских сертификата.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја донет је 5. новембра 2004. године³²⁾ и њиме се уређује право на приступ информацијама од јавног значаја којима располажу органи јавне власти, ради остварења и заштите интереса јавности да зна и остварења слободног демократског поретка и отвореног друштва. Ради остварења права, Законом се установљава Повереник за информације од јавног значаја, као самосталан државни орган, независан у вршењу своје надлежности.

Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала усвојен је 15. јула 2005. године.³³⁾ Тим законом образују се специјализовани државни органи ради откривања, кривичног гоњења и суђења за: 1) кривична дела против безбедности рачунарских података одређена кривичним законом; 2) кривична дела против интелектуалне својине, имовине и правног саобраћаја код којих се као објекат или средство извршења кривичног дела јављају рачунари, рачунарске мреже, рачунарски подаци, као и њихови производи у материјалном или електронском облику, ако број примерака ауторских дела прелази 500 или настала материјална штета прелази износ од 850.000 динара.

Кривични законик је донет 29. септембра 2005. године.³⁴⁾ Усвајањем овог закона кривичноправна материја је заокружена и усклађена са међународним конвенцијама. Законом су на једном месту обухваћена сва кривична дела и уведен је већи број кривич-

32 *Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја*, „Сл. гласник РС”, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009 и 36/2010.

33 *Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала*, „Службени гласник РС”, бр. 61/05 и 104/2009.

34 *Кривични законик*, „Сл. гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013.

них дела које наше законодавство није познавало. Нова кривична дела, између осталог, односе се на компјутерски криминал, заштиту ауторских права и др.

Закон о заштити података о личности донет је 23. октобра 2008. године.³⁵⁾ Тим законом се уређују услови за прикупљање и обраду података о личности, права лица и заштита права лица чији се подаци прикупљају и обрађују, ограничења заштите података о личности, поступак пред надлежним органом за заштиту података о личности, обезбеђење података, евиденција, изношење података из Републике Србије и надзор над извршавањем Закона. Послове заштите података о личности обавља Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, као самосталан државни орган, независан у вршењу своје надлежности.

Закон о електронском документу донет је 8. јула 2009. године.³⁶⁾ Тим законом уређују се услови и начин поступања са електронским документом у правном промету, управним, судским и другим поступцима, као и права, обавезе и одговорности привредних друштава и других правних лица, предузетника и физичких лица, државних органа, органа територијалне аутономије и органа јединица локалне самоуправе и органа предузећа, установа, организација и појединаца којима је поверено вршење послова државне управе, односно јавних овлаштења у вези са електронским документом. Законом о електронском документу регулишу се питања као што су шта је то електронски документ, каква је његова пуноважност и доказна снага, начин израде, достављања, чувања и заштите електронског документа, као и питања везана за надзор, казне и доношење подзаконских аката везаних за примену овог закона.

Закон о електронским комуникацијама је донет 29 јуна 2010. године.³⁷⁾ Њиме се уређују услови и начин за обављање делатности у области електронских комуникација; надлежности државних органа у области електронских комуникација; положај и рад Републичке агенције за електронске комуникације; накнаде; спровођење јавних консултација у области електронских комуникација; обављање делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења; пројектовање, изградња или постављање,

35 *Закон о заштити података о личности*, „Сл. гласник РС”, бр. 97/2008, 104/2009 - др. закон, 68/2012 - одлука УС и 107/2012.

36 *Закон о електронском документу*, „Сл. гласник РС”, бр. 51/2009.

37 *Закон о електронским комуникацијама*, „Сл. гласник РС”, бр. 44/2010 и 60/2013 - одлука УС.

коришћење и одржавање електронских комуникационих мрежа, припадајућих средстава, електронске комуникационе опреме и терминалне опреме; право службености и заједничког коришћења; међуповезивање и приступ; пружање услуга универзалног сервиса; одређивање тржишта подложних претходној регулацији, анализа тржишта, одређивање оператора са значајном тржишном снагом и овлашћења Републичке агенције за електронске комуникације у односу на оператора са ЗТС; управљање и коришћење адреса и бројева; управљање, коришћење и контрола радио-фреквенцијског спектра; дистрибуција и емитовање медијских садржаја; заштита права корисника и претплатника; безбедност и интегритет електронских комуникационих мрежа и услуга; тајност електронских комуникација, законито пресретање и задржавање података; надзор над применом овог закона; мере за поступање супротно одредбама овог закона, као и друга питања од значаја за функционисање и развој електронских комуникација у Републици Србији.

Закон о информационој безбедности донет је 26. јануара 2016.г.³⁸⁾ Овим законом се уређују мере заштите од безбедносних ризика у информационо-комуникационим системима, одговорности правних лица приликом управљања и коришћења информационо-комуникационих система и одређују се надлежни органи за спровођење мера заштите, координацију између чинилаца заштите и праћење правилне примене прописаних мера заштите.

Закон о општем управном поступку донела је Народна скупштина Републике Србије 29 фебруара 2016.г.³⁹⁾ Овим законом уводе се бројне новине које се тичу коришћења електронске комуникације, електронских докумената, електронских доставница, електронских решења, електронског увида у списе, итд. у управном поступку, а ове промене ће у значајној мери допринети стварању е-управе у Републици Србији.

38) *Закон о информационој безбедности*, (<http://www.parlament.gov.rs>, приступљено 20.02.2016)

39) *Закон о општем управном поступку*, (<http://www.parlament.gov.rs>, приступљено 08.03.2016)

Царински електронски управни поступак

Предуслови за реализацију електронског управног поступка су неопходна законска регулатива и одговарајући подзаконски акти, као и њихова ефикасна имплементација.

Царински закон⁴⁰⁾ у оквиру више чланова ствара претпоставке за коришћење нових информационих технологија. Тако се чланом 4. предвиђа да „Царински орган уводи и примењује информационе технологије када је то исплативо и ефикасно за Управу царина, као и за привреду уопште, при чему примењује међународно прихваћене стандарде. Информациона технологија подразумева и: 1) методе електронске трговине као алтернативу методама заснованим на документацији; 2) електронске методе за утврђивање исправности, као и методе засноване на документацији; 3) право царинских органа да задрже информацију за сопствену употребу, и да размене такву информацију са другим царинским управама и свим другим правно заинтересованим странама. Царински орган одређује услове под којима привредни субјекти могу да се обраћају том органу електронским путем.“⁴¹⁾

Електронски управни поступак није могућ док се не промене и примене одредбе Закона о општем управном поступку којима су регулисана питања комуникације странака са органима управе електронским путем, питања подношења електронских поднесака, питања електронског увида у списе, питања електронских доставница, итд.

Народна скупштина Републике Србије усвојила је 29. фебруара 2016. године нови Закон о општем управном поступку који ствара предуслове за вођење електронског управног поступка. Доношење новог Закона о општем управном поступку је и један од елемената преговора са ЕУ у оквиру главе 23. Решењима предвиђеним чл. 56, чл. 57, чл. 60, чл. 61, чл. 64, чл. 66, чл. 70, чл. 77, чл. 111, чл. 118, чл. 121, и чл. 140. нови Закон о општем управном поступку уноси значајне новине које ће омогућити коришћења информационо комуникационих технологија у управном поступку.

40 *Царински закон*, „Сл. гласник РС”, бр. 18/2010, 111/2012 и 29/2015.

41 *Ibidem*, чл. 4.

У делу Закона о општем управном поступку где се регулишу питања општења управних органа и странака чл. 56 предвиђено је да „општење у писаном облику обухвата општење електронским путем и у папирном облику“ као и да се електронски документ потписује сагласно закону. На овај начин омогућено је да странке потпуно равноправно са органима управе опште и електронским путем. Посебне одредбе о електронском општењу садржи чл. 57. којим је предвиђено да орган управе објављује на својој веб презентацији обавештења о могућности електронског општења између органа и странке, о томе да се органу подносе електронска документа и да орган упућује странци електронска документа, као и о начину на који то чини. Странка електронским путем општи са органом ако се претходно са тим сагласи или ако је то посебним прописом одређено. Чл. 57. је такође предвиђено да ако електронски документ који је послат странци није читљив, она може да захтева да јој орган упути тај документ у другом погодном облику. Ако није читљив електронски документ који је послат органу, орган захтева да странка поднесе тај документ у другом погодном облику у року који одреди и обавештава странку да ће се, ако не поступи у датом року, сматрати да није ни поднела документ. Када је у питању предаја поднесака чл. 60. је предвиђено да се поднесци могу предати електронским путем у складу са законом. Такође је овим чланом предвиђено да странке могу кратке и хитне изјаве, ако друкчије није прописано да саопште и електронским путем. Чл. 61. је предвиђено да се пријем поднеска послатог електронским путем потврђује на исти начин на који је поднесак послат. Када је у питању разгледање списа и обавештења о току поступка чл. 64. је предвиђено да ако се документи чувају у електронском облику, орган омогућава разгледање и преузимање докумената у електронском или штампаном облику. Приликом обавештавања странке и другог учесника у поступању у управној ствари чл. 66. је уведена равноправна могућност обавештавања и електронским путем. Формално обавештавање електронским путем чл. 70. изједначено је са достављањем. Сходно томе чл. 77. предвиђено је да доставница може бити у електронском облику. Још једна значајна новина у Закону о општем управном поступку која се односи на примену нових информационих и комуникационих технологија је и увођење видео конференција, па се чл. 111. предвиђа да „Орган који има техничке могућности може заказати видеоконференцијску усмену расправу, на коју се сходно примењују одредбе овог закона о усменој рас-

прави.“ У делу Закона о општем управном поступку који се односи на јавне исправе чл. 118. микрофилмске и електронске копије јавних исправа и репродукције копија јавних исправа изједначене су у поступку доказивања са јавним исправама, ако их је издао орган у границама своје надлежности. Такође је чл. 121. предвиђено да странка подноси исправу у оригиналу или микрофилмској или електронској копији или репродукцији копије, или у овереном или обичном препису. Новина у Закону о општем управном поступку је и да се сада на основу чл. 140. решења доносе у писаном облику, односно потпуно равноправно или у електронском или у папирном облику, а само изузетно у усменом облику.

Прелазним и завршним одредбама новог Закона о општем управном поступку предвиђена је чл. 214. обавеза усклађивања посебних закона којима су уређена поједина питања управног поступка у појединим управним областима, са нови Законом до 1. јуна 2018.г. Нови Закон о општем управном поступку ће се примењивати сходно чл. 217. од 1. јуна 2017.г.

Електронске царинске декларације као део електронске управе

Управа царина је орган управе у саставу Министарства финансија привреде и обавља послове државне управе и друге стручне послове. У оквиру тих послова је и посао подношења царинских декларација. Е-управа предвиђа модернизацију и реформу начина рада органа државне управе па тако и реформу начина рада и Управе царина. Прелазак са папирног на електронски начин подношења царинских декларација је један од послова Управе царина који у значајној мери може да убрза и олакша посао учесницима у царинском поступку. Учесницима у царинском поступку се на тај начин омогућавају велике уштеде, а Управа царина може један број радника који је уносио податке из царинских декларација да распореди на друге послове.

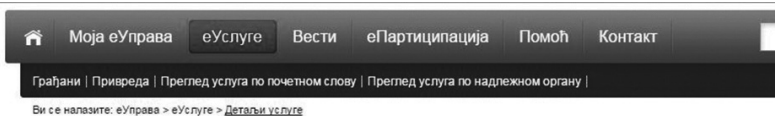
Управа царина је извршила допуне и измене информационог система царинске службе тако да би било могуће подношење електронских царинских декларација.

Захтеве за одобрење електронског подношења докумената Управа царина је почела да прима још од 07.07.2005.г.

Након стварања техничких предуслова за реализацију идеје „једног електронског прозора“ и након почетка успешног функционисања сајта е-управе Републике Србије било је могуће пружити низ нових електронских услуга.

Електронске услуге грађанима, привреди и самој управи, електронска партиципација и вести нуде се у оквиру сајта е-управе Републике Србије.⁴²⁾

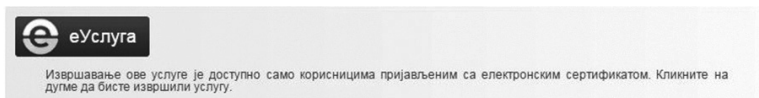
Овај електронски портал омогућава корисницима поред низа других услуга и услугу електронског подношење царинских декларација.

Управа царина

Управа царина, као орган управе у саставу Министарства финансија и привреде, обавља послове државне управе и стручне послове који се односе на: царинење робе, царински надзор и друге послове контроле путника и промета робе и услуга са иностранством, као и друге послове одређене законом. Управа царина обавља послове из свог делокруга на основу принципа професионалности и интегритета, јавности рада, пружања услуга јавности, одговорности и доследности у примени закона и употреби законских овлашћења. Управа царина, у складу са делокругом утврђеним законом који уређује образовање и делокруг министарства: 1) спроводи мере царинског надзора и контроле над царинском робом одређене овим законом и другим прописима; 2) спроводи царински поступак; 3) врши обрачун, наплату и принудну наплату увозних и других дажбина, акциза и пореза на промет и накнада за робу која се увози, односно када је то посебним прописима одређено, извози; 4) спроводи превентивну и наплатну контролу; 5) издаје општа обавештења о примени царинских прописа, обавезујућа обавештења о сврставању и пореклу робе, као и обавештења о примени других прописа из надлежности царинских органа; 6) спроводи законом предвиђени поступак у циљу отварања царинских прекршаја, привредних престапа и кривичних дела; 7) води првостепени и другостепени царинско-управни поступак; 8) води првостепени царинско-прекршајни поступак за прекршаје прописане овим законом и другим прописима којима јој је то дато у надлежност; 9) врши контролу уношења и изношења динарских и девизних средстава у међународном путничком и пограничном промету са иностранством; 10) врши контролу уношења, изношења и транзита робе за коју су прописане посебне мере ради сигурности, заштите здравља и живота људи, животиња и биљака, заштите животне средине, националног блага, историјских, уметничких или археолошких вредности, заштите интелектуалне или индустријске својине и друго; 11) води евиденције из свог делокруга; 12) обрађује и статистички прати податке о увозу и извозу; 13) обавља и друге послове у складу са законом и другим прописима.

Захтев за електронско подношење царинских декларација

За електронско подношење царинске декларације неопходно је да се корисници пријаве са електронским сертификатом, неопходно је претходно да поднесу захтеве за одобрење и тестирање програма за електронско подношење царинских декларација.

42) Е-управа Републике Србије, (<http://www.euprava.gov.rs>, приступљено 7. март 2016)

Закључак

Доношењем низа нових законских прописа и изменама великог броја постојећих законских прописа у Републици Србији у неколико наредних година биће створен правни оквир за стварање е-управе, односно биће створени предуслови да се класичан концепт управе коренито реформише како би се ишло ка стварању аутоматизоване управе, односно „добре управе“ која ће остваривати интересе грађана и компанија на бржи, јефтинији и ефикаснији начин. Наравно да стварање правног оквира није само по себи довољно да би се остварили циљеве увођења електронске управе. Потребно је створити и адекватну пратећу инфраструктуру и јако пуно радити на образовању јавних службеника, грађана и представника компанија како би се искористиле у потпуности предности е-управе.

Електронски царински управни поступак је део е-управе и тренутно није могућ у Републици Србији, али се може рећи да се стварају могућности како би овај управни поступак, као и остали управни поступци, био могућ и у електронском облику од 2018. године.

Могућност подношења царинских декларација електронским путем у оквиру портала е-управе Републике Србије представља пример добре праксе који наговештава какве предности можемо очекивати од е-управе у будућности.

Иако је већ донела један број законских прописа у области е-управе, Србија се налази тек на почетку стварања е-управе и

неопходно је што хитније донети низ нових закона: Закон о електронској управи, Закон о електронском приступу грађана јавним сервисима, Закон о коришћењу информација насталих у јавном сектору итд. Доношењем тих закона у наредном периоду и њиховом адекватном имплементацијом у битној мери би се поправио квалитет живота грађана Србије и створио би се много бољи пословни амбијент неопходан компанијама.

Република Србија је до сада створила неке предуслове за е-управу, али је неопходно и даље јако пуно радити и користити примере добре праксе, из земаља ЕУ и неких земаља у окружењу, како би у што ближој будућности било могуће остваривати што већи број сервиса е-управе међу којима и електронски царински управни поступак.

Литература

Dimitrijević, Predrag, *Pravo informacione tehnologije*, SVEN, Niš 2010.

Leith, Philip, *Legal Issues in E-government*, <http://www.lri.jur.uva.nl/~winkels/eGov2002/Leith.pdf>

Morison, John, *E-Government: a new architecture of government and a new challenge for learning and teaching public law*, www.unizar.es/DERECHO/FYD/lefis/documentos/JMfinaldraft.pdf

Saarenpää, Ahti, *E-government - Good Government: An impossible equation?*, www.unizar.es/derecho/fyd/lefis/documentos/albaralop.pdf

Staničić, Frane., Jurić, Marko., *Pravni okvir za implementaciju informaciono-komunikacionih tehnologija u hrvatsko upravno postupno pravo*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5/2015, 636-639..

Palmirani, Monica., Martoni, Michele., Nizer, Sergio *E-learning Legal Content*, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.100.7719>

Petrauskas, Rimantas., Kiškis, Mindaugas., *Teaching on E-government: aspects of legal environment*, www.unizar.es/derecho/fyd/lefis/documentos/e-gov_straipnsis3.pdf

Правни и други извори

Commission of the European Communities, *I2010 eGovernment Action Plan: Accelerating eGovernment in Europe for the Benefit of All*, Brussels, 25.04.2006 COM(2006) 173 final.

European Commission Directorate General for Information Society and Media, *Online Availability of Public Services: How is Europe Progressing? We*

Based Survey on Electronic Public Services Report of the Fifth Measurement, October 2004 – March 2005.

Italy E-government Code, 2005, dostupno na: E-Government Factsheet - Italy - Legal Framework, <http://www.epractice.eu/en/factsheets/>

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, „Сл. гласник РС”, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009 и 36/2010.

Закон о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, „Службени гласник РС”, бр. 61/05 и 104/2009.

Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС”, бр. 97/2008, 104/2009 - др. закон, 68/2012 - одлука УС и 107/2012.

Закон о електронском документу, „Сл. гласник РС”, бр. 51/2009.

Закон о електронским комуникацијама, „Сл. гласник РС”, бр. 44/2010 и 60/2013 - одлука УС.

Закон о информационој безбедности, <http://www.parlament.gov.rs> , 20.02.2016.

Закон о електронском потпису, „Службени гласник РС”, бр. 135/04.

Закон о општем управном поступку, <http://www.parlament.gov.rs>, 08.03.2016.

Кривични законик, „Службени гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013.

Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године, <http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html>

Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020.г., „Службени гласник РС”, бр. 51/2010, <http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html>

Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији, „Службени гласник РС”, бр. 44/2010.

Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2015-2018. године и акциони план за спровођење стратегије за период 2015-2016, <http://www.euprava.gov.rs>

The Austrian E-Government Act. “Official Gazette of Republic of Austria”, no. 10/2004.

UN Department of Economic and Social Affairs, Division for Public Administration and Development Management, UN Global E-government Readiness Report 2005 – From E-government to E-inclusion, New York 2005, p. 13.

World Bank, Definition of E-Government,

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTINFORMATIONANDCOMMUNICATIONANDTECHNOLOGIES/EXTGOVMENT/0,,contentMDK:20507153~menuPK:702592~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:702586,00html>

World Bank, *E-government Guideline*, <http://researchguides.worldbankimflib.org/e-government>

Carinski zakon, „Službeni glasnik RS”, br. 18/2010, 111/2012 i 29/2015.

Интернет извори

<http://www.welcomeurope.com/european-funds/modinis-177+77.html>

<http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eten-programme/>

<http://ec.europa.eu/idabc/>

http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm

Dragan Prlja

E-GOVERNMENT AND CUSTOMS ADMINISTRATIVE PROCEDURE

Resume

Over the past two decades, the European Union has adopted numerous directives concerning the concept of E-government. One of the main preconditions for implementing all these european directives is the vibrant legislative activity on the national level in this area of policy-making. Not many countries adopted special laws and parliamentary resolutions that regulate this area, but Austria, Italy, Great Britain, Denmark, Ireland, Finland and Norway are the exceptions. Denmark managed to save 200 million euros yearly by doing this, Austria adopted the E-government law in which are specified all existing and newly introduced governmental bodies responsible for the implementation of this law (as well as the deadline for a full-fledged implementation of this law throughout the country), Italy dedicated a lot of space in its laws to the protection of private data related to the questions of E-government as well as to the necessities of securing a reliable e-signature of each citizen. On the other hand, Croatia and Serbia as (post)transition countries decided to slowly adopt some elements of E-government through the policy-strategies and within broader legislative framework of Administrative

Procedure laws. Especially are interesting some novelties in the serbian new Administrative Procedure law concerning the elements of E-government. Both modes of communication between parties are equal, i.e. that conducted via paper and that conducted via electronic systems. But still remains a lot to do in Serbia in order to establish a full-fledged system of E-government, notwithstanding good basic legal infrastructure that has already been set up.

Keywords: public administration, electronic public administration, electronic customs administrative procedures, e-government services, the legal framework of electronic government.

* Овај рад је примљен 24. 10. 2016. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 15. 11. 2016. године.